

Thanatos

ISSN 2242-6280, vol. 1 1/2012

© Suomalaisen kuolemantutkimuksen seura

MAAILMA ON KOTIMME – KUOLEMANTUTKIMUKSEN KANSAINVÄLISET KONFERENSSIT

Ilona Kemppainen

Kuolema on sattuneesta syystä yleismaailmallinen aihe, ja siksi sen parissa toimivien on erityisen terveellistä suunnata katseensa välillä muuallekin maailmaan. Seuraava katsaus ei ole mitenkään kattava, mutta monialaisuudestaan johtuen mainitut konferenssit lienevät hyviä esimerkkejä kuolemantutkijoiden kohtaamisista.

DDD:t englanninkielisen maailman johdolla

Death, Dying and Disposal-konferensseja on järjestetty jo kymmenen kertaa aina kahden vuoden välein. Viimeisin, syksyllä 2011 Alankomaiden Nijmegenissä pidetty, oli ensimmäinen laatuaan muualla kuin Isossa-Britanniassa. Vuonna 2013 konferenssi palaa jälleen tutulle maaperälle, Milton Keynesiin. Konferenssin nimi voi tuntua joistakin oudolta: *disposal* sanana kuulostaa kovin karkealta suomalaisen korvaan. Kyse on kuitenkin vain siitä, että ruumiin viimeistä käsittelyä ei voi kuvata yksinomaan hautaukseksi eikä varsinkaan tuhkaukseksi. Koska paikalla on aina myös hautausalan ammattilaisia, on oltava tarkkana termien suhteen.

DDD:t ovatkin monialaisuudessaan hienoja tapahtumia. Samoin tunnelma on ollut välitön ja lämmin niissä kahdessa konferenssissa (2009 ja 2011), joihin olen osallistunut. Kotimaassa ammattien erot korostuvat ehkä enemmänkin, mutta pohdittaessa aivan toisen maailmankolkan tilannetta puhuttavaa riittää.

Vertailtaessa suomalaista, jopa jäykältä vaikuttavaa hautajaiskulttuuria vaikkapa brittiläiseen tai australialaiseen on tullut mieleen monta ideaa omankin työn suhteen. Ei ole vain tärkeää tietää, miten asiat omassa maassa ovat – se, että ne voivat periaatteessa saman, länsimaisen

kulttuurin piirissä olla hyvinkin toisin on tärkeää ymmärtää. Eivät meidän tapamme ole väistämättömän evoluution tulosta sen enempää kuin missään muuallakaan.

Kansainvälisiä vertailuja

Anglosaksisuus on kuolemantutkimuksessakin ollut hallitseva piirre. Tämä on myös tiedostettu, ja muidenkin maiden edustajat ovat erityisen tervetulleita. Brittiläinen sosiologi Tony Walter on puhunut voimaperäisesti muutoksen tarpeesta: aiempi modernisaatioparadigma ei enää sellaisenaan toimi. Kansalliset erot ja kansallinen historia sen sijaan tuntuvat vaikuttavan eri maiden kuolemankulttuureihin hyvin paljon.

Viime syksyn DDD:ssä aiheesta järjestettiin paneelikeskustelu. Havaitimme mm. sen, että uskonnon rooli kommunismin jälkeen riippuu asianomaisissa maissa siitä, miten vahva kirkon rooli oli ollut ennen kommunismin kautta. Missä kirkko oli jo menettänyt otettaan ihmisistä, kuten Tsekkoslovakiassa (jota ei enää ole, mutta vuoteen 1992 asti oli), kirkko ei enää kyennyt palauttamaan asemaansa.

Romaniassa sen sijaan ortodoksinen kirkko on erittäin vahva yhteiskunnallinen vallankäyttävä. Esimerkiksi tuhkaus ei hautautapana ole päässyt yleistymään kirkon kantojen vuoksi. Suomella ja Romanialla tuntuu olevan yhtäläisyyksiä, vaikkei heti tulisi ajatelleeksi. Molemmissa maissa kirkko on osa yhteiskunnan kudosta siten, että monelle ihmiselle ei tule ensiksi mieleen suorittaa elämänkaaririitettä syntymästä kuolemaan jollain muulla tavalla. Näin on riippumatta henkilökohtaisen uskon vahvuudesta. Suomessa kuitenkin mainitun tuhkauksen yleistymisen hitaus on ollut kiinni enemmän ihmisten asenteista ja krematorioiden vähyydestä; kirkko pikemminkin suosittelee sitä hautausmaiden täyttyessä.

Itäeurooppalaista kuolemantutkimusta

Jo neljä kertaa järjestetyn *Dying and Death in 18th – 21st Century Europe* -konferenssin tapahtumapaikkana onkin juuri Romania. Se on DDD:tä pienempi konferenssi (hieman alle sata osallistujaa), ja se järjestetään Alba Iulian kaupungissa Transilvanian vuoristossa. Eksoottiselta vaikuttavasta ympäristöstä huolimatta konferenssi on hyvin järjestetty ja myös osallistujiltaan kiinnostava.

Itä-Eurooppaan painottuminen ei ole yksinomaista, vaan osallistujissa on monesti samoja henkilöitä kuin DDD:ssäkin. Konferenssin profiili on ehkä jonkin verran akateemisempi, mutta ei yksinomaan sitä. Kuten jo edellä mainitsin, suomalaisten on hyvä tehdä vertailuja

muuallekin kuin läntisimpään Eurooppaan. Ylimääräisenä täkynä on syytä mainita ainakin toistaiseksi jatkunut konferenssin hyvä rahoitustilanne: osallistumismaksuun on sisältynyt majoitus ja oheisohjelma on ollut kiinnostavaa.

DDIE on profiililtaan ehkä jonkin verran humanistis-yhteiskuntatieteellisempi kuin DDD. Mitään rajauksia ei ole tehty, konferenssit vain koostuvat eri tavoin. Kenties brittiläiset kuoleman ammattilaiset ovat hanakampia osallistumaan konferenssiin kotimaassaan, siinä missä itäeurooppalaisten yhteistyö ei ole yhtä aktiivista. Täällä meillä pyrimme saamaan mukaan kaikki, joille kuolema on myös työasia, tavalla tai toisella.

Pohjoismainen yhteistyö

Jos ulkomaille lähteminen ei ole suunnitelmassa, maailma tai ainakin sen pohjoismainen osa tulee meille käymään huhtikuussa. Nordic Network of Thanatologyn ensimmäinen oma konferenssi järjestettiin marraskuussa 2010 ja tuolloin innostus seuraavaa konferenssia kohtaa oli suurta. Säädyllinen määrä esitelmäehdotuksia on tullutkin ja tulossa on kiinnostava ja monipuolinen tapaaminen pohjoismaisessa perhepiirissä.

Mahdollisia tulevia konferensseja ajatellen on hyvä tulla bongaamaan alan ihmisiä – ollaan sitten tuttuja vaikkapa DDD 12:ssa Milton Keynesissa, ellei peräti löydetä pitkäaikaisia yhteistyökumppaneita muualta Pohjoismaista.

Luulin aiemmin, haahuiltuani lähinnä jättimäisissä historian alan konferensseissa, että ne ovat vain näyttäytymispaikka, puolittaisia lomamatkoja ja tietenkin hieno merkintä cv:ssä. Nyt tiedän toisin. Kun todella oma alan ihmisten kanssa pääsee juttusille, on konferenssin anti tärkeää ja innostavaa – kuten sen pitäisi aina ollakin.

Ilona Kemppainen, VTT, on sosiaalhistorian tutkija, joka on lähestynyt suomalaisen kuoleman historiaa sekä sodan että rauhan ajan näkökulmista käsin. Hänen tämänhetkinen tutkimusprojektinsa käsittelee hautajaisten historiaa 1800-luvulta nykypäivään.